

Genitiv

označení tradiční a platné jen z malé části: pád „rodící“, podle „byl syn toho a toho“

I. genitiv substantiv a zájmen substantivní povahy

- neshodný přívlastek

Pozn. Má různou platnost, např. gen. **přívlastňovací**: *Filius Patris*, **partitivní**: *vinī amphorae vi* (i po adjektivech a deadjektivech: *multī / multītūdō amīcōrum eius*), **vlastnosti**: *domus s̄anctificātiōnis tuae* aj. To nedělá při překladu potíže — až na

A. případy, kdy nutno překládat **jinak než genitivem**: *cymbalum aeris* kovový / z kovu; *volucrēs caelī* „létavci nebe“ ptáci

B. případy, kdy je těžší rozlišit gen. subjektový × objektový: v Č *kritika premiéra*, v L *passiō crucis × passiō Dominī nostrī*; v Č je dvojí platnost možná jen u tranzitivních sloves, v L i u jiných: *amor māris* = 1) láska matčina, 2) láska (dětí) k matce, „milování matky“; *cāritās Deī*: 1)....., 2)....., do Č nejlépe *láska Boží*; × *timor Deī* může mít věcně jen jeden význam

- vazebný (studuje se se slovíčky), zvl. u výrazů **pamatování a zapominání** (*recordor, oblīvīscor, memor, gnārus, perītus, ignārus* aj., srov. QKS § 7), **obvinění-odsouzení-osvobození** (*accūsō, reus, damnō, absolvō*)

- **posesivní v přívlastku** (*domus patris mei*, srov. výše) **i přísudku** (*Nesciēbātis quia in hīs quae Patris mei sunt oportet me esse?* L 2,49)

- **vysvětlovací** (obsahový): *vox castitātis* slovo čistota, *vōce castitātis* slovem čistota (v Č neohebný přístavek)

- **srovnávací** (typ partitivního) při superlativu: *celerrimus omnium* (*/dē/ex omnibus / inter omnēs*)

- u jmen **místních** (I+II. dekl.) : kde? *Datum Rōmae/Berolīnī* ...

- při postpozicích *causā, grātiā* (pův. neshodné přívlastky): *meī causā, honōris causā, amīcitiāe grātiā* a nevlastních předložkách jako *ope*: *o. misericordiae tuae*

- při **similis**: úplná shoda (× DAT.!): *Exīstimāstī quod eram tui similis*; !SROV. *similis tibi*

- při **esse** význam přenesený z posesivního: *meī / nostrī / eōrum / illīus / Persārum est*: **je moje** (naše, jejich, jeho, Peršanů) **věc**, je na mně, abych..., je pro mě příznačné, je mou povinností; !SROV. *mihi est*

II. genitiv adjektivit

- cena (udaná adjektivem/adjektivalem v gen. sg. n.): *est / aestimātur / habētur magnī, minimī, tantī* (sc. pretiī) ap.

Dativ

z označení „pád dávací“ lze vyrozumět obecný význam: (dáváme komu ->) **adresát/cíl**; platnost je někdy přenesená

- kvůli komu, čemu? v cí **(ne)prospěch**, v (ne)prospěch čeho? *nōbīs nātus est* (přitom nejsme jeho rodiči!); *timeō patrī* bojím se o otce (× *timeō patrem* bojím se otce);

intereramus sessiōnī

adest nōbīs

trāscitur mihi

Parce, pater, virgīs — iam numquam carmina dīcam!

Venit mors vēlōciter, rapit nōs atrōciter, nēmīnī parcētur.

Někdy zrádné: *vacāre philosophiae* není „mít prázdno od f. (v její neprospěch)“, nýbrž „mít volný čas na f. (v její prospěch), zabývat se f.“

- kvůli čemu? (cíl, **účel**, určení ap.) *auxiliō venīre*

● vůči komu, čemu? pro či pohled? v jakém ohledu? — **zřetel**: *bonus erās mihi* byl jsi ke mně dobrý;

quī irāscitur frātrī suō, reus erit iūdicīō; grave est mihi iūdicāre

● **vazebný** a) u sloves **poslušnosti**:¹ *parēmus / oboedīmus praepositō* jsme poslušni nadřízených, posloucháme nadřízené; b) *supplicāmur ei* snažně ho prosíme

● analogický: *suādeō tibi* radím ti → *persuādēbō tibi* přesvědčím tě

Pozn. Někdy pomůže slovtvorný význam:

occurrerunt ei duo habentēs daemonia potkali se s ním („vběhli **mu** do cesty“)...

labōrem otiō antepōnīte dávejte přednost námaze(!) před zahálkou („klad'te námahu před z.“)

nōīte labōrem otiō postpōnere nedávejte přednost zahálce před námahou („neklad'te námahu až za z.“)

● dvojí dat. osoby a „věci“: *honōrī est mihi*

● při **similis**: podobnost (× DAT.!): : *maledīcentī similis erit*:; **pozn.**: při nejasnostech lze gen. i dat. překládat pomocí *jako*

● při **esse** význam posesivní: **mihi est: mám** (i vlastnictví jako *est mihi vīlla*, i povinnost jako *mihi est cūra arborum, mihi est cūrāre de arboribus*) !SROV. *meī est*

Sententiae ad exercendum

1. Reminiscere miserationum tuarum, Domine. Ps 24,6
2. Doloris sui non recordentur. Prov 31,7
3. Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius nec reversi sunt per semitas eius. Iob 24,13
4. Scio quia morti trades me. Iob 30,23
5. Cave nequando obliviscaris pacti Domini Dei tui. Ant2LectSabHebdIIQ+P
6. Tollite iugum meum super vos et discite a me (...) et invenietis requiem animabus vestris. Mt 11,29
7. Bonus est Dominus sperantibus in eum, animae quaerenti illum. Lam 3,25
8. Vidi afflictionem populi mei (...) propter duritiam eorum qui praesunt operibus. podle Ex 3,7
9. Tulit* levita uxorem et imposuit asino. podle Idc 19,28
10. Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam et alteram odiosam (...) volueritque substantiam inter filios suos dividere, non poterit filium dilectae facere primogenitum et praeferre filio odiosae. Dt 21,15sq.

¹ Co do užití dativu srov. *naslouchat čemu/komu*; co do významu jde o osobu, na kterou zaměřujeme svou pozornost, tj. typ cíle.